

7 TEOLOGÁLNE ČNOSTI VO VŠEOBECNOSTI

Úvod¹¹⁴

„Bratia, myslite na všetko, čo je pravdivé, čo je cudné, čo je spravodlivé, čo je mravne čisté, čo je milé a čo má dobrú povest', čo je čnostné a chválitebné“ (Flp 4,8)!

„Čnosť je trvalá a stála dispozícia konať dobro. Umožňuje človekovi nielen konať dobré skutky, ale aj dávať zo seba samého to najlepšie. Čnostný človek so všetkými svojimi zmyslovými a duchovnými silami smeruje k dobru, ide za ním a volí si ho v konkrétnom konaní. Cieľom čnostného života je stať sa podobným Bohu.“¹¹⁵

„Ľudské čnosti sú zakorenené v teologálnych čnostiach, ktoré uspôsobujú schopnosti človeka, aby mohli mať účasť na Božej prirodzenosti. Teologálne čnosti sa totiž bezprostredne vzťahujú na Boha. Robia kresťanov schopnými žiť vo vzťahu s Najsvätejšou Trojicou. Pôvodcom, dôvodom a predmetom teologálnych čností je jeden Boh v troch osobách.

Teologálne čnosti sú základom, dušou a charakteristickou vlastnosťou morálneho konania kresťana. Stvárajú a oživujú všetky morálne čnosti. Boh ich vlieva veriacim do duše, aby sa stali schopnými konať ako jeho deti a zaslúžili si večný život. Teologálne čnosti sú zárukou prítomnosti a pôsobenia Ducha Svätého v schopnostiach človeka. Teologálne čnosti sú tri: viera, nádej a láska.“¹¹⁶

7.1 Viera

„Viera je teologálna čnosť, ktorou veríme v Boha a všetko, čo nám povedal a zjavil, a čo nám svätá Cirkev predkladá veriť, pretože Boh je Pravda sama. Vierou sa človek slobodne celý oddáva Bohu. Preto človek, ktorý verí, usiluje sa poznať a plniť Božiu vôľu: „Spravodlivý bude žiť z viery“ (Rim 1,17). Živá viera je „činná skrze lásku“ (Gal 5,6).

Dar viery ostáva v tom, kto proti nej nezhršil. Ale „viera bez skutkov je mŕtva“ (Jak 2,26). Viera bez nádeje a lásky nezjednocuje veriaceho naplno s Kristom a nerobí ho živým údom jeho tela.

Kristov učeník si nemá vieru len zachovať a z nej žiť, ale ju má aj vyznávať, s istotou o nej svedčiť a šíriť ju. Všetci majú byť pripravení vyznávať Krista

¹¹⁴ Porov.: SENKO, R. : Seminárna práca. Spišská Kapitula : 2004.

¹¹⁵ KKC. Trnava : SSV, 1999, čl. 1803.

¹¹⁶ KKC. Trnava : SSV, 1999, čl. 1812 – 1813.

pred ľuďmi a nasledovať ho na ceste kríža v prenasledovaniach, ktoré Cirkvi nikdy nechýbajú. Služba viere a svedectvo o nej sú potrebné na spásu: „Každého, kto mňa vyzná pred ľuďmi, aj ja vyznám pred svojim Otcem, ktorý je na nebesiach. Ale toho, kto mňa zaprie pred ľuďmi, aj ja zapriem pred svojim Otcem, ktorý je na nebesiach“ (Mt 10,32–33).¹¹⁷

Všimnime si situáciu viery. „Goethe kedysi povedal, že celé dejiny sú bojom medzi vierou a neverou. Mnohým ľuďom sa zdá, že tento boj dnes už dospel ku koncu. Domnievajú sa, že sa stal nezmyselným, alebo že už bol definitívne rozhodnutý v neprospech viery. Spor medzi vierou a neverou je pre nich iba sporom o slová, o platnosti ktorých sa nedá zistiť nič istého. Preto sa im zdá, že diskusia o viere už nemá zmysel. Za výstižný popis našej dnešnej spoločenskej a duchovnej situácie pokladajú Hegelove a Nietzscheho slová o smrti Boha. Tento mnohознаčný výrok nechce pravdaže povedať, že Boh prestal žiť; samo osebe by to bol nezmysel. Nechce sa tým tiež povedať, že Boh „nie je“, lebo tvrdenie, že Boh nejestvuje, sa dá presne vzaté dokázať práve tak málo, ako opačné tvrdenie, že Boh jestvuje.

Smrťou Boha sa myslí, že Boh je potiaľ mŕtvy, že z viery v neho nevychádzajú žiadne impulzy určujúce život a dejiny, že už nie je prítomný ako živá skutočnosť v našom živote a že výpovede viery sa netýkajú skutočných problémov a skúseností ľudí: nesúvisia už so žiadnou otázkou, a preto sa už nepocitujú ako výzva. Odtrhnutie viery od ľudskej skúsenosti je preto jedným z najväčších problémov súčasného hlásania a viery, a súčasne teológie. Táto odtrhnutosť je dôvodom, prečo mnohí pokladajú za mŕtveho nielen Boha, ale i otázku po ňom. Hľadajúci ateista, ktorého srdce je nespokojné, kým nespočinie v Bohu, je v pastorálnej praxi už len výnimka.¹¹⁸

„Ak chceme porozumieť súčasnú dobu, musíme začať pri novovekom osvietenstve; to je zrejme najvýznamnejšia revolúcia, ktorú Európa splodila. Osvietenstvo nie je zďaleka prekonané, naopak: plno nás zasiahlo až teraz – dnes. Osvietenstvo je proces, ktorý sa tiahne celými európskymi duchovnými dejinami. Spolu s Heglom teda môžeme vidieť celé európske dejiny ako proces, v ktorom sa človek postupne chopí slobody. Počiatkom novoveku vstúpili tieto dejiny slobody do nového štádia. Sloboda a myslenie si uvedomili sami seba a stali sa kritickými. Ako je známe, Kant definuje osvietenstvo ako výstup človeka z nedospelosti, ktorú si sám zavinil. Nedospelosť je neschopnosť užívať vlastný rozum bez vedenia niekoho druhého... Heslom osvietenstva je teda: Sapere aude! Maj odvahu, užívať svoj vlastný rozum! Osvietenstvo je teda proces emancipácie. Človek sa oslobodzuje od danej autority a tradície. Chce sám vidieť, sám súdiť a sám rozhodovať. Takto prichádza sám k sebe, ale jeho sloboda sa nestáva ľubovôľou: nachádza svoju mieru a svoje kritérium v sebe

¹¹⁷ KKC. Trnava : SSV, 1999, čl. 1814 – 1816.

¹¹⁸ KASPER, W.: *Úvod do viery*. Spišské Podhradie : Spišský kňazský seminár, 1991, s. 7.

samom. Mierou človeka sa stáva človek. Stáva sa bodom, ku ktorému sa vzťahuje celá skutočnosť. Vie, že už nie je súčasťou predom daného a všetko zahrňujúceho kozmu; koncepcie a projekty sveta naopak vychádzajú z človeka a k nemu smerujú. V tomto zmysle sa hovorí o antropologickom obrate, eventuálne o novovekej subjektivite. Novoveký obrat k subjektu potom od základu premenil prakticky celú našu sociálnu kultúrnu skutočnosť. Na politickom poli viedol k poznaniu slobody a rovnosti všetkých ľudí, k prehláseniu všeobecných práv človeka a tým k francúzskej revolúcii. Spôsobil, že doterajší hierarchický a patriarchálny spoločenský poriadok bol vystriedaný partnerským poriadkom seberovných a slobodných ľudí, a zapríčinil tak hlbokú krízu autority. V oblasti ľudského poznania viedol novoveký kritický postoj a odklon od tradície k rozvoju moderných experimentálnych vied. Veda a technika umožňujú, aby sa človek stále viac stával pánom skutočnosti, aby ju racionálne plánoval, riadil a utváral. Dôsledkom je hominizovaný a sekularizovaný svet, v ktorom sa stále menej stretáme so stopami Boha a stále viac so stopami človeka. Dôsledky novovekého vývoja pre vieru sú neľahké. Kresťanstvo v tejto novej skutočnosti nenašlo skoro vôbec miesto. To nutne vyvolalo podozrenie, že viera nie je v podstate ničím iným, než ideológiou minulého poriadku, prekážkou pokroku. Do určitej miery je teda pochopiteľné, že Cirkev novovekú emancipáciu po dlhú dobu skoro výlučne odsudzovala ako odpadnutie od teonomného poriadku, ako proces rozpadu a rozkladu. Sotva existuje nejaký základný novoveký vedecký objav, ktorý by už niekedy nebol odsúdený niektorou cirkvou, alebo pokladaný za podozrivý. Prípád Galileiho je iba najznámejším príkladom veľmi neslávneho radu odsúdení.¹¹⁹

„Počnúc obdobím osvietenstva až po dnešné dni prípad Galileiho utvoril akýsi druh mýtu, v ktorom sa vytvorená predstava o udalostiach značne vzdáľuje od skutočnosti. Z takéhoto pohľadu bol prípad Galileiho symbolom odmietania vedeckého pokroku, čo sa pripisovalo Cirkvi, či tiež symbolom „dogmatického“ tmárstva, postaveného do protikladu k slobodnému pátraniu po pravde. Tento mýtus zohral významnú kultúrnu úlohu, lebo prispel k tomu, že sa ním mnohí vedci s dobrým úmyslom utvrdili v myšlienke, že vedeckého ducha a jeho morálku výskumu nemožno spájať s kresťanskou vierou. Toto tragické vzájomné nepochopenie sa interpretovalo ako odraz základného protikladu medzi vedou a vierou. Chybou vtedajších teológov, ktorí podporovali názor, že stredom vesmíru je Zem, bola predstava, že naše poznanie štruktúry fyzického sveta je určitým spôsobom doslova dané Svätým písmom. V skutočnosti sa Písmo nezaoberá podrobnosťami fyzického sveta, ku ktorého poznaniu sa má dospieť ľudskou skúsenosťou a uvažovaním. Jestvujú dve oblasti poznania: prvá, ktorej zdrojom je Zjavenie, a druhá, ktorú objaví ľudský rozum iba vlastnými schopnosťami.“¹²⁰

¹¹⁹ KASPER, W.: *Úvod do viery*. Spišské Podhradie : Spišský kňazský seminár, 1991, s. 9 - 11.

¹²⁰ JÁN PAVOL II.: *Boží plán - Desatoro pre tretie tisícročie*. Bratislava : LÚČ, 1996, s. 11 - 12.

7.2 Miesto viery

„Otázka o mieste viery v ľudskej skúsenosti vôbec nie je teologicky samozrejmá. Či je možné overovať vieru skúsenosťou, či dokazovať pomocou dôkazov Boha? Viera, ktorú by sme mohli dokázať, by už nebola vierou. Kto ju príliš dokazuje, dokazuje príliš málo. Bolo by domýšľavosťou, ba pýchou, keby si človek chcel namýšľať, že môže poznať Boha sám zo seba. Boh môže byť poznaný jedine s pomocou Boha.“¹²¹

„Skúsenosti nezmyselné chcú byť brané tak vážne, ako znamenia a stopy zmyslu. Absolútny zmysel môžeme teda prijať iba na spôsob nádeje. Tá je neodlučne spojená s ľudským životom. Alternatívou by mohlo byť iba zúfalstvo a samovražda, alebo absolútna ľahostajnosť – „jedzme a pime, lebo zajtra budeme mŕtvi“ (1 Kor 15,32). Tak zostáva iba nádej, že v dejinách sa ako posledný ukáže zmysel a nie nezmyselnosť, právo a nie bezprávie, pravda a nie lož, šťastie a nie beznádejné utrpenie. To, čo Písmo a kresťanská tradícia nazývajú „Boh“, sa teda javí ako ponuka nádeji človeka: Boh ako moc budúcnosti, ako budúcnosť našich projektov budúcnosti, ako moc, ktorá nás oslobodzuje k nášmu ľudskému bytiu a k nemu vyzýva. A preto má veľký zmysel o ňom hovoriť. Boh by však nemohol byť absolútnou budúcnosťou dejín, keby nebol absolútnym pôvodcom všetkej skutočnosti. Potiaľ sa dejinné orientované myslenie musí kriticky a tvorčím spôsobom zaoberať otázkami klasickej metafyziky.

Keď takto hovoríme o Bohu ako o moci budúcnosti, nerobíme Boha vyplňovačom medzier; nie je pre nás odpoveďou na tú či onú dielčiu otázku, ale odpoveďou na základnú situáciu človeka. Preto aj táto odpoveď nepotláča ľudské poznanie a tvorenie. Boh človeku nezávidí a nekazí ľudské šťastie. Naopak! Viera v Boha dáva ľudskému hľadaniu a plánovaniu posledný zmysel. Správne chápaná viera človeka priamo provokuje, aby sa pýtal a hľadal, a inšpiruje ho k najvyššiemu úsiliu. Nádej na eschatologickú Božiu budúcnosť umožňuje projekty budúcnosti vo vnútri dejín. Tým, že nás oslobodzuje od strachu z existencie, oslobodzuje nás k práci pre druhých. Nádej neutešuje, ale dáva odvahu. Námietky, ktoré proti viere vznáša ateista, sa často týkajú zlého pochopenia viery. Týmto omylom nie zriedka prepadávali i kresťania: Miesto, aby podporovali prirodzené možnosti človeka, až príliš často ich odsudzovali. Máme teda mnoho dôvodov chápať spochybňovanie viery zo strany dnešných ateistov ako očistu našej vlastnej viery a dospieť skrze ňu k hlbšiemu a lepšiemu chápaniu viery. Ale budeme sa tiež smieť spýtať ateistu, či môže ponúknuť niečo lepšieho, či pozná odpoveď, ktorá viac vyhovie právu človeka a jeho otázke o zmysle. Ak sa pýtame takto, spor medzi vierou a neverou prestáva byť sporom o akýsi svet za týmto svetom a nad ním. Stáva sa teraz sporom o to,

¹²¹ KASPER, W.: *Úvod do viery*. 1991, s. 17 – 18.

ktorý postoj je vhodnejší skutočnosti človeka, či viera, alebo nevera. Tento spor o človeka a jeho nádej v dejinách je dnes tak zmysluplný a nutný, ako nikdy predtým. Tu má viera stále svoje miesto v našej skúsenosti.¹²²

7.3 Obsah viery

Keď sa spýtame bežného kresťana na jeho vieru, odpovie nám obvykle tak, že uvedie určité obsahové prvky viery. Povie napríklad, že verí, že je Boh, že sa zjavil v Ježišovi Kristovi a že založil Cirkev ako prostriedok spásy. Keď sa naopak v súčasnej dobe často hovorí o kríze viery, myslí sa tým obyčajne kríza v uznávaní a vyznávaní určitých obsahových prvkov viery a ich formulácia. Myslí sa potom, že mnoho členov Cirkvi sa už nestotožňuje so všetkými obsahovými prvkami viery Cirkvi. Viera sa teda definuje jej obsahom.¹²³

„Obsahom viery je volanie k rozhodnutiu, aby sme prijali za svoju Ježišovu vec, ktorá je vecou Boha s ľuďmi. Tento krízový charakter viery možno urobiť neškodným a neutralizovať dvojakým spôsobom: Všetky obsahy viery je možné tak dlho interpretovať smerom dolu, že už okrem niekoľkých všeľudských banalít nič nehovoria. Ale vieru je možné tiež tak radikalizovať, urobiť ju pomocou obrazoboreckého demytologizovania tak sublimnou, že stratí všetok obsah. Taká formalizácia vyžaduje zdanlivo všetko, a v skutočnosti nič. V konkrétnych veciach zostáva bez dôsledku a nezáväzná. Obe tieto stanoviská sú progresívne len zdanlivé. Bez „vecnosti“ dogmatického stanoviska viera stráca podobu a tvár, vyprázdňuje sa od skutočnosti a prestáva byť vážna. Viera bez obsahu je – v dvojakom zmysle slova – bezpredmetná. Vôbec nezáleží na tom, či konzervatívne, či progresívne. Ide jedine o to, aby viera uznala meradlo, s ktorým sa stretávame v Ježišovi Kristovi. Ide jednoducho o to, aby viera zostala kresťanská a aby sa nechávala viesť Kristom v tom, ako skutočne hovoriť kresťansky o Bohu a o človeku.“¹²⁴

7.4 Viera a rozum

Rozum, ktorý v súlade s vlastnou prirodzenosťou pochádzajúcou od Boha je orientovaný na pravdu a je schopný pravdu poznať, a viera, ktorá sa obnovuje v tom istom Božom prameni, z ktorého pochádza každá pravda, sa nemôžu dostať do nijakého vážneho konfliktu. Práve naopak, viera potvrdzuje a predpokladá skutočné práva prirodzeného rozumu. Prijatie viery vskutku predpokladá tú slobodu, ktorá je vlastná jedine rozumnej bytosti. Z toho je však

¹²² KASPER, W.: *Úvod do viery*. 1991, s. 26 – 27.

¹²³ Porov.: KASPER, W.: *Úvod do viery*. 1991, s. 61.

¹²⁴ KASPER, W.: *Úvod do viery*. 1991, s. 72.

zrejmé, že viere a vede patria dva odlišné spôsoby poznávania, že sa vzájomne nemôžu prekryvať. Tiež sa stáva zjavným to, že rozum nedokáže všetko sám, že je konečný. Musí sa konkretizovať v množstve čiastkových poznatkov, rozvíjať sa v pluralite jednotlivých vied. Rozum môže spoznať jednotu, ktorá pripája svet a pravdu k ich pôvodu jedine vnútorne, čiastočnými spôsobmi poznania. „Aj filozofia a teológia ako vedné odbory majú obmedzené možnosti pojať úplnú jednotu pravdy jedine v rozličnosti, t. j. v rámci vzájomne prepojených otvorených a komplementárnych poznatkov.“¹²⁵

„Viera žiada, aby jej predmet pochopil pomocou rozumu a rozum na vrchole svojho hľadania pripúšťa ako nutné to, čo predkladá viera. Vzťah viery a rozumu upevňoval aj Tomáš Akvinský, od ktorého Cirkev prijala jeho veľké filozofické učenie. On dokazoval, že svetlo rozumu i svetlo viery pochádzajú od Boha, a preto si navzájom nemôžu protirečiť. Viera hľadá a dôveruje rozumu, a zároveň ho zdokonaľuje, a on, osvietený vierou, nachádza potrebnú silu povzniesť sa k poznaniu tajomstva trojjediného Boha. Rozum človeka nezhodnocuje a ani sa neznižuje tým, že dáva súhlas k obsahu viery.“¹²⁶

Viera v živote človeka a kňaza je fenomén každej doby od Krista až do konca čias. Pre kňaza je viera najdôležitejšia. V prvom rade celá existencia kňaza súvisí s tajomstvami našej viery. Kňaz každý deň obetuje obetu Božieho Syna, berie do svojich rúk jeho Telo, v mene Ježiša Krista odpúšťa hriechy, čo môže robiť len Boh, reprezentuje Krista ako hlavu pred Božím ľuďom. Môže kňaz žiť zasvätený pre Božie veci, ak nežije vo viere a z viery?

Po druhé, kňaz je povolaný byť prorokom a učiteľom viery v Božie kráľovstvo, teda ak je čnosť viery nevyhnutná pre všetkých, tak osobitne pre kňaza, ktorý má poslanie sprostredkovať vieru iným prostredníctvom ohlasovania Slova. Kňaz nemôže účinne ohlasovať Evanjelium, ak hlboko neprijal jeho odkaz. Každý kňaz má byť majákom viery.

Nakoniec, život kňaza často sprevádzajú kríž a ťažkosti. Sú chvíle, keď je viera pre neho všetkým a okrem nej ho nič iné nemôže udržať pri živote.

Viera je teologálna čnosť, ktorá nie je obmedzená na pocit Božej prítomnosti v živote človeka, alebo na viac či menej naučené poznanie o Bohu a zjavených pravdách. Viera je oveľa viac ako poznanie a pociťovanie. Veriť znamená vidieť Boha v každom človekovi a v každej udalosti. To znamená neustále usmerňovať každú činnosť na Boha. Je to dôvera v Boha a jeho prisľúbenia, prijímanie jeho Slova, neustála dôvera napriek prekvapeniam, strachu, pádom, obavám a tisícim ťažkostiam, ktoré život prináša.

Viera je nadprirodzený dar. Denne musíme v pokore o dar viery prosiť a byť zaň vdáční. Svoju vďaku môžeme vyjadriť svojou spoluprácou, t. j. podľa možnosti

¹²⁵ JÁN PAVOL II.: *Boží plán - Desatoro pre tretie tisícročie*. Bratislava : LÚČ, 1996, s. 10.

¹²⁶ STANČEK, E.: *Pastoračné dokumenty Jána Pavla II.* Spišské Podhradie : Kňazský seminár biskupa Jána Vojaššáka, 2003, s. 107.

čo najväčším rozširovaním a prehlbovaním vedomostí o viere tak, že ju zachováme slobodnú a objektívnu, a preto si budeme očisťovať srdcia a držať na uzde sklony k racionalizmu a sebastačnosti.¹²⁷

7.5 Nádej

Nádej je teologálna čnosť, ktorou túžime po nebeskom kráľovstve a po večnom živote ako po svojom šťastí, pričom vkladáme svoju dôveru do Kristových prisľúbení a nespoliehame sa na svoje sily, ale na pomoc milosti Ducha Svätého. „Neochvejne sa držme nádeje, ktorú vyznávame, lebo verný je ten, ktorý dal prisľúbenie“ (*Hebr 10,23*). Tohto Ducha Boh „na nás hojne vylial skrze Ježiša Krista, nášho Spasiteľa, aby sme, ospravedlnení jeho milosťou, boli podľa nádeje dedičmi večného života“ (*Tit 3,6–7*).

Čnosť nádeje zodpovedá túžbe po šťastí, ktorú Boh vložil do srdca každého človeka; osvojuje si očakávania, ktoré podnecujú činnosť ľudí; očisťuje tieto očakávania, aby ich zamerala na nebeské kráľovstvo; ochraňuje pred malomyseľnosťou; je oporou vo chvíľach opustenosti; rozširuje srdce v očakávaní večnej blaženosti. Nadšenie vzbudené nádejou chráni pred egoizmom a vedie k radosti z kresťanskej lásky.

Kresťanská nádej preberá a završuje nádej vyvoleného národa; tá má svoj pôvod a vzor v nádeji Abraháma, ktorý bol v Izákovi obdarený splnením Božích prisľúbení a očistený skúškou obety. „On proti nádeji v nádeji uveril, že sa stane otcom mnohých národov“ (*Rim 4,18*).

Kresťanská nádej sa rozvíja už od začiatku Ježišovho kázania v poslanstve blahoslavenstiev. Blahoslavenstvá povznášajú našu nádej k nebu ako k novej zasľúbenej zemi; vyznačujú nádeji cestu cez skúšky, ktoré očakávajú Ježišových učeníkov. Ale pre zásluhy Ježiša Krista a jeho umučenia nás Boh uchová v „nádeji“, ktorá „nezahanbuje“ (*Rim 5,5*). Nádej je bezpečná a pevná „kotva duše“, ktorá preniká až tam, „kam za nás ako predchodca vošiel Ježiš“ (*Hebr 6,19–20*). Je aj zbraňou, ktorá nás chráni v boji o spásu: „Oblečme si pancier viery a lásky a prilbu nádeje na spásu“ (*1 Sol 5,8*). Zabezpečuje nám radosť ešte aj v skúške: „V nádeji sa radujte, v súžení buďte trpezliví“ (*Rim 12,12*). Nádej sa prejavuje a živí modlitbou, celkom osobitne modlitbou Otčenáš, ktorá je súhrnom všetkého, po čom nádej vzbudzuje v nás túžbu.

Môžeme teda dúfať v nebeskú slávu, ktorú Boh prisľúbil tým, čo ho milujú a plnia jeho vôľu. Každý z nás má vo všetkých situáciách dúfať, že s Božou milosťou „vytrvá do konca“ (*Mt 10,22*) a dosiahne nebeskú blaženosť ako večnú odplatu od Boha za dobré skutky vykonané s Kristovou milosťou. V nádeji sa Cirkev modlí, „aby boli všetci ľudia spasení“ (*1 Tim 2,4*), a vrúcne túži po spojení s Kristom, svojím Ženíchom v nebeskej sláve.¹²⁸

¹²⁷ MARCIEL, M.: *Urobím vás rybármi ľudí*. Bratislava : LÚČ, 1995, s. 76.

¹²⁸ KKC. Trnava : SSV, 1999, čl. 1817 – 1821.

7.6 Nádej v živote človeka a kňaza

Jasná a činná viera plodí kresťanskú nádej s jej dvoma chvályhodnými aspektmi: nádejou, ktorá prerastá do dôvery v Boha a nádejou, ktorá zvestuje rast a definitívne vlastnenie Božieho kráľovstva.

Kto verí v Boha, dôveruje mu. A dôveruje úplne, pretože dôvera je buď totálna, alebo žiadna. Nádej nás uistuje, že Boh nám dá silu a odvahu, ktorú potrebujeme na dokončenie svojho života a že v ňom nájdeme plnosť a šťastie, ktoré nemôžu dať stvorené veci. Človek, ktorý dúfa, je presvedčený, že Boh ľudstvo naozaj miluje a to napriek množstvu prekážok zla a slabosti ľudí, stvorených pre ustanovenie Božieho kráľovstva. Človek v nádeji vie, že Duch Svätý bude v Cirkvi pokračovať v diele spásy, ktorú nám priniesol Ježiš Kristus. Keď žijeme v nádeji, v dôvere očakávame príchod Božieho kráľovstva a túžime po budúcom šťastí, ktoré môže dať len Boh.

Kňaz je mužom nádeje. Jeho poslaním je byť svedkom kresťanskej nádeje a jej posilňovanie u iných. Svet je smädný po nádeji. Kňaz je muž nádeje, predovšetkým má budovať nezlyhávajúcu nádej.

Nádej je často opomínanou čnosťou. Pokladáme ju za samozrejmu, alebo ju jednoducho prehliadame. Avšak nemôžeme ju ignorovať. Keď napríklad niekto prežíva obdobie temna a ťažkostí, máme sa snažiť použiť aj ľudské prostriedky, aby sme ho povzbudili, ale oveľa dôležitejšie je to, že mu musíme pomôcť, aby zdvihol svoje oči k Bohu a v ňom našiel nádej a silu. V tomto smere sa negatívne okolnosti stanú pre neho príležitosťou, aby sa lepšie pripravil na úlohu byť svedkom nádeje.¹²⁹

7.7 Láska

Láska je teologálna čnosť, ktorou milujeme Boha nadovšetko pre neho samého a svojho blízkeho z lásky k Bohu ako seba samých.

Ježiš robí z lásky nové prikázanie. Tým, že miluje svojich „do krajnosti“ (*Jn 13,1*), zjavuje Otcovu lásku, ktorú od neho prijíma. Keď sa učenici navzájom milujú, napodobňujú Ježišovu lásku, ktorú od neho prijímajú. Preto Ježiš hovorí: „Ako mňa miluje Otec, tak ja milujem vás. Ostaňte v mojej láske“ (*Jn 15,9*). A ďalej: „Toto je moje prikázanie: Aby ste sa milovali navzájom, ako som ja miloval vás“ (*Jn 15,12*).

Láska, ktorá je ovocím Ducha a plnosťou Zákona, zachováva prikázania Boha Otca a jeho Syna Ježiša Krista: „Ostaňte v mojej láske. Ak budete zachovávať moje prikázania, ostanete v mojej láske“ (*Jn 15,9–10*).

Kristus umrel z lásky k nám vtedy, keď sme boli ešte „nepriateľmi“ (*Rim 5,10*). Pán od nás žiada, aby sme milovali ako on aj svojich nepriateľov, aby sme sa

¹²⁹ Porov.: MARCIEL, M.: *Urobím vás rybármi ľudí*. Bratislava : LÚČ, 1995, s. 77.

stali blížnymi aj tých najvzdialenejších, aby sme milovali deti a chudobných ako jeho samého.

Apoštol Pavol podal neporovnateľný opis lásky: „Láska je trpezlivá, láska je dobrotivá; nezávidí, nevypína sa, nevystatuje sa, nie je nehanebná, nie je sebecká, nerozčuľuje sa, nemyslí na zlé, neteší sa z neprávosti, ale raduje sa z pravdy. Všetko znáša, všetko verí, všetko dúfa, všetko vydrží“ (1 Kor 13,4–7).

„Keby som nemal lásky,“ hovorí ďalej apoštol, „ničím by som nebol.“ A keby som mal všetko, čo je výsada, služba, ba aj čnosť, „a lásky by som nemal, nič by mi to neosožilo“ (1 Kor 13,1–4). Láska prevyšuje všetky čnosti. Je prvou teologálnou čnosťou: „A tak teraz zostáva viera, nádej, láska, tieto tri; no najväčšia z nich je láska“ (1 Kor 13,13).

Láska oživuje a podnecuje praktizovanie všetkých čností. Je „zväzkom dokonalosti“ (Kol 3,14), je formou (stvárňujúcim princípom) čností; spája ich a navzájom ich zoraďuje; je prameňom a cieľom ich konkrétneho uskutočňovania v kresťanskom živote. Láska posilňuje a očisťuje našu ľudskú schopnosť milovať. Povyšuje ju do nadprirodzenej dokonalosti Božej lásky.

Konkrétny mravný život oživovaný láskou dáva kresťanovi duchovnú slobodu Božích detí. Kresťan nestojí pred Bohom ako otrok v servilnom strachu, ani ako robotník, ktorý očakáva plat, ale ako syn odpovedajúci na lásku toho, ktorý „prvý miloval nás“ (1 Jn 4,19).

„Ovocím lásky je radosť, pokoj a milosrdenstvo. Láska vyžaduje dobročinnosť a bratské napomínanie; je dobrotivá, vzbudzuje vzájomnosť, je vždy nezištná a štedrá; je priateľstvom a spoločenstvom. Zavŕšením všetkých našich činov je láska. Tam je cieľ: kvôli nemu bežíme, k nemu bežíme; keď ho dosiahneme, nájdeme odpočinok.“¹³⁰

7.8 Boh je láska

Najväčším dôkazom Božej lásky je to, že nás miluje takých ľudských, akí sme, s našimi slabosťami a s našimi potrebami. Nič iné okrem lásky nemôže byť vysvetlením tajomstva kríža.

Kristova láska je mocnejšia ako hriech a smrť. Sv. Pavol vysvetľuje, že Kristus prišiel, aby odpúšťal hriechy, a že jeho láska je väčšia než akýkoľvek hriech, je väčšia než moje hriechy alebo hriechy kohokoľvek iného. To je viera Cirkvi. To je blahozvesť o Božej láske, ktorú hlása Cirkev od začiatku. Boh vás miluje večnou láskou. Miluje vás v Ježišovi Kristovi, svojom Synovi.

Božia láska sa prejavuje mnohoroako. Osobitne nás Boh miluje ako náš Otec. Túto pravdu celkom zreteľne vyjadruje podobenstvo o márnokratnom synovi. Spomeňte si na ten moment v podobenstve, keď syn vstúpil do seba, rozhodol sa vrátiť domov a vydal sa na cestu do domu svojho otca. „Ešte bol ďaleko, keď ho

¹³⁰ KKC. Trnava : SSV, 1999, čl. 1822 – 1829.

zazrel jeho otec a bolo mu ho ľúto. Pribehol k nemu, hodil sa mu okolo krku a vybozkával ho“ (Lk 15,20). To je otcovská láska Boha, láska, vždy ochotná odpustiť, úzkostlivo túžiaca, aby nás mohla znova privítať.

Boh nás miluje ako náš Otec veľkou a vernou láskou, láskou plnou milosrdenstva, láskou, ktorá nás uschopňuje dúfať v milosť obrátenia, keď sme zhrešili.

Boh bezhranične miluje vás všetkých bez rozdielu, bez obmedzenia. Miluje tých najstarších spomedzi vás, ktorí cítia bremeno rokov. Miluje slabých a chorých na AIDS, tých, ktorí znášajú ťažkosti spojené s touto chorobou. Miluje príbuzných a priateľov týchto chorých i tých, ktorí sa o nich starajú. Miluje nás všetkých bezpodmienečnou a nekonečnou láskou.

Jedine Boh je dobrý – to znamená, že v ňom a jedine v ňom je prvotný prameň všetkých hodnôt a v ňom je aj ich konečné naplnenie. On je Alfa a Omega. Iba v ňom nachádzajú tieto hodnoty autentický obsah a definitívne potvrdenie. Bez neho, bez odvolávania sa na Boha, zostáva celý hodnotový svet akoby zavesený v absolútnom prázdne. Stráca aj svoju transparentnosť, svoju výrazosť. Zlo sa predstavuje ako dobro a dobro je vylúčené. Nepoukazuje to na skúsenosť z našich čias, keď sa Boh odsúva z nášho hodnotenia, oceňovania a činov?

„Prečo je jedine Boh dobrý? Lebo on je láska. Kristus dáva túto odpoveď v slovách evanjelia a predovšetkým svedectvom vlastného života a smrti: „Boh skutočne tak miloval svet, že dal svojho jednorodného Syna.“ Boh je dobrý práve preto, lebo je Láska.“¹³¹

7.9 Láska v živote človeka a kňaza

Láska nemôže chýbať v srdci žiadneho kňaza. Bol povolaný Ježišom, aby sprítomňoval lásku medzi ľuďmi. Bol ustanovený za prostredníka medzi Bohom a ľuďmi. Z toho plynie dvojaký aspekt lásky kňaza: musí milovať Boha tak, ako ho majú milovať všetci ľudia a musí milovať ľudí tak, ako ich miluje Boh.

Najlepší spôsob, ako môžeme niekomu pomôcť milovať Boha, je pomôcť mu, aby Boha poznal. Čím viac bude poznávať a objavovať Boha, tým bude v ňom nachádzať väčšie potešenie. Jeho srdce bude milovať Boha ako jediného, ktorého môže milovať totálne. A jeho slobodná vôľa bude schopná nachádzať ho ako jediného, ktorý uspokojí všetky jeho túžby a očakávania.

Boha môžeme spoznávať v modlitbe, v cvičení sa vo viere, ktorá poznáva Boha ako vždy prítomného a v pozornom počúvaní vnuknutí Ducha Svätého.

Nič nás tak nepobáda milovať, ako poznanie, že sme milovaní. Uvedená ľudská skúsenosť platí aj pre teologálnu lásku. Ten, ktorého si Boh vybral spomedzi ľudí pre tak vznešené poslanie, ako je kňazstvo, má veľa presvedčivých

¹³¹ JÁN PAVOL II.: *Boží plán - Desatoro pre tretie tisícročie*. Bratislava : LÚČ, 1996, s. 78 – 79.

dôvodov na to, aby sa cítil milovaný svojím Stvoriteľom a Spasiteľom. Aké je ľahké a dôležité pripomínať to a pomáhať oceniť pravdu: Boh Ťa miluje! Je pravdivá tak vo chvíľach horlivosti a nadšenia, ako aj vo chvíľach sucha a znechutenia.

Rovnako ako ostatné teologálne čnosti, aj láska je dar Boží. Mali by sme použiť všetky dostupné ľudské prostriedky na jej získanie, ale v prvom rade musíme o lásku prosiť, očakávať ju a pokorne a s otvoreným srdcom ju privítať.

Božia láska vzbudzuje diela lásky. Formácia v teologálnej čnosti lásky znamená učiť to, aby sme žili vždy v postoji skutočného sebadarovania sa Božej vôli. Mali by sme si pripomínať, že každý, kto miluje Boha, plní jeho prikázania. Mali by sme pochopiť, že Božia vôľa sa prejavuje predovšetkým vnútri jeho svedomia, ale rovnako je vyjadrená prostredníctvom tých, ktorí zákonne reprezentujú Boha. Je nevyhnutné ukázať, že Božia láska nás pobáda k úprimnému zápasu a vyhýbaniu sa hriechu, ktorý je negáciou lásky. Stále intenzívnejšie by sme sa mali usilovať o vytvorenie nadšenej túžby milovať, ktorú budeme uplatňovať všade – medzi spoločníkmi a priateľmi, v rodine i v spoločnosti – aby láska vždy prevládala nad hriechom. Láska k Bohu a Božej vôli bude tak zásadne ovplyvňovať význam a nevyhnutný cieľ nášho budúceho života. Láska k Otcovi nám pomôže vyjsť v ústrety bratom a sestrám.

Druhým rozmerom lásky je poslanie milovať všetkých ľudí láskou, ktorou ich miluje Boh. Učiteľ to požaduje, keď sa mysticky stotožňuje s každou ľudskou bytosťou: „Čokoľvek ste urobili jednému z týchto mojich najmenších bratov, mne ste urobili“ (Mt 25,40). Rovnako sú mu adresované slová svätého Jána: „Ak niekto povie: Milujem Boha a nenávidí svojho brata, je luhár“ (1 Jn 4,20)!

Je nevyhnutné, aby sme formovali ducha autentickej kresťanskej lásky ku všetkým ľuďom. Môžeme mať „zbožných“, vzdelaných, spoľahlivých kňazov, ale ak nebudú žiť Kristovu lásku, nikdy sa nestanú opravdivým „druhým Kristom“. Budú kňazmi, ktorí žijú evanjelium len navonok.

Láska prebýva v srdci človeka. Môžeme teda hovoriť o niektorých aspektoch „vnútornej lásky“. Vnútorná láska je láskavosť srdca, ktorá v nás vyvoláva láskyplné prijímanie ktoréhokoľvek človeka. Láskavosť plodí návyk dobrého zmýšľania o iných. Pán Ježiš nás varuje: „Nesúďte a nebudete súdení. Neodsudzujte a nebudete odsúdení“ (Lk 6,37). Mali by sme sa snažiť nahradiť svoj postoj postojom Krista: „ver každej dobrej veci, ktorú počuješ a len tým zlým veciam, ktoré vidíš“. A ak ide o zlo, ktoré nie je možné ignorovať, musíme vedieť, aký postoj máme k nemu zaujať. Musíme sa učiť rozlišovať medzi hriechom a hriešnikom, a máme byť vždy schopní odpustiť – „odpúšťajte a bude vám odpustené“.

Z kňazovho srdca vychádzajú postoje a chovanie, ktoré vyjadrujú „vonkajšiu lásku“. Predovšetkým musí o iných hovoriť dobre. Sme nepochybne priveľmi navyknutí kritizovať a ohovárať. Môžeme dokonca robiť dojem, ako si aj

niektorí myslia, že zbožný život, denná svätá omša, náboženské zasvätenie sa sú vynikajúco zlučiteľné s kritikou, klebetami a zosmiešňovaním našich blízkych. Vyzerá to, ako by sme stratili niektoré strany z Nového zákona: „Bratia, neosočujte jeden druhého. Kto osočuje brata alebo svojho brata posudzuje, osočuje zákon a odsudzuje zákon“ (*Jak 4,11*). Kňaz si nemôže dovoliť podobnú rozporuplnosť.

Avšak hovoriť o iných dobre neznamena len vyhýbať sa tomu, aby sme nehovorili zle. Ale aj nevynášanie chýb a nedostatkov iných plodí túžbu hovoriť o nich dobre. Jedno pochvalné slovo alebo letmá pozitívna poznámka stačia na to, aby sa blížnemu urobilo dobré meno a vzrástla úcta k nemu. Mali by sme byť pripravení v prípade potreby šľachetne obrániť spoločníkov alebo hocikoho iného, kto je nespravodlivo kritizovaný. Niekoľko prejavov skutočnej lásky je účinnejších ako množstvo slov. Spoločenstvo, v ktorom môže každý počítať s oporou ostatných, v ktorom sa nehovorí poza chrbát, a v ktorom každý hovorí o inom dobre... nie je to príliš idealistické? To je kresťanský ideál.

Lásku k blížnemu sprevádza napokon úprimný záujem o spravodlivosť. Kňaz má byť muž spravodlivý a podporovateľ spravodlivosti. Predovšetkým by mal byť spravodlivý vo svojich vzťahoch k tým, ktorí s ním spolupracujú. Spravodlivosť môže napomáhať prostredníctvom kázní, pastoračnými vzťahmi s tými, čo sa dopustili nespravodlivosti a podporou tých, čo nespravodlivosťou trpia.

„Táto čnosť je službou celej ľudskej osobnosti. Mimo autentickej kresťanskej lásky nemôže existovať pravé presadzovanie spravodlivosti, lebo kresťanská spravodlivosť zahŕňa v sebe lásku, odpustenie a porozumenie voči všetkým bez rozdielu.“¹³²

7.10 Najlepšia cesta - láska

Cesta dobra má jedno meno: je to láska; v nej možno nájsť kľúč od každej nádeje, veď pravá láska má korene v samotnom Bohu: „A my, čo sme uverili, spoznali sme lásku, akú má Boh k nám. Boh je láska“ (*1 Jn 4,16*).

Láska je konštruktívna sila na každej, pre ľudstvo pozitívnej ceste. Budúcnosť nečerpá nádej v násilí, v nenávisti, v prenikaní individuálneho a kolektívneho egoizmu. Človek zbavený lásky je obeťou úskočnej špirály, ktorá čoraz väčšími obmedzuje horizonty bratstva a každý subjekt ženie, aby si za kritérium posudzovania zvolil seba, svoje ja a svoje vlastné potešenie. Egocentrický pohľad, ktorý zapríčiňuje ochudobnenie pravej lásky, rozvíja tie najhoršie úklady, aké sa dnes vyskytujú vo svete mladých ľudí.

Nedostatok lásky znamená poddať sa ľahostajnosti a skepticizmu. Nedostatok lásky znamená stať sa otrokmi drog a nezriadenej sexuality. Nedostatok lásky

¹³² MARCIEL, M.: *Urobím vás rybármi ľudí*. Bratislava : LÚČ, 1995, s. 78 – 81.

znamená poddať sa organizáciám založeným na násilí, ktoré pracujú v ilegalite a despoticky.

Bez skutočnej vzájomnej lásky rodina nemôže žiť, rásť a zdokonaľovať sa ako spoločenstvo osôb. Vzájomná láska vedie k tomu, aby sme darovali život deťom, a pobáda nás do solidárnosti a života v spoločenstve s ostatnými rodinami. To všetko si vyžaduje veľkého ducha obetavosti, veľkorysú chápacosť, ochotu odpúšťať a zmieriť sa. Tak zabránime tomu, aby sa egoizmus, nehody a napätie zahniezdili v rodinnom spoločenstve.

„Milovať v podstate znamená darovať sa iným. Lásku ani zďaleka nemožno stotožňovať s inštinktívnou náklonnosťou, láska je vedomé vôľové rozhodnutie kráčať smerom k iným. Aby sme mohli opravdivo milovať, musíme sa odpútať od mnohých vecí, a najmä od seba. Musíme nezištne dávať a milovať až do konca. Toto oslobodzovanie sa od seba je dlhodobou prácou, je namáhavé a vzrušujúce. Je zdrojom vyrovnanosti a tajomstvom šťastia.“¹³³

Záver

„Keby som hovoril ľudskými jazykmi aj anjelskými, a lásky by som nemal, bol by som ako cvendžiaci kov a zuniaci cimbal. A keby som mal dar proroctva a poznal všetky tajomstvá a všetku vedu a keby som mal takú silnú vieru, že by som vrchy prenášal, a lásky by som nemal, ničím by som nebol... A tak teraz ostáva viera, nádej, láska, tieto tri; no najväčšia z nich je láska.“ (1 Kor 13,1–13).

8 VIERA AKO ČNOSŤ

Úvod¹³⁴

Aby sme mohli povedať verím, ja verím, musíme byť ochotní zapierať sa, darovať sa, byť pripravení obetovať sa, odriekať sa, mať veľkorysé srdce...

Ján Pavol II. konštatuje nielen výskyt ateizmu a

¹³³ JÁN PAVOL II.: *Boží plán - Desatoro pre tretie tisícročie*. Bratislava : LÚČ, 1996, s. 79 – 80.

¹³⁴ Porov.: BEBKA, F.: *Seminárna práca*. Spišská Kapitula : 2004.